

ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ

УДК 330.341.332

Й.М. Петрович

Національний університет “Львівська політехніка”,
кафедра менеджменту організацій

ОСНОВНІ ЧИННИКИ ПРИСКОРЕННЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

© Петрович Й.М., 2012

Зроблено спробу виокремити і з'ясувати змістове наповнення, а також показати важливість впливу основних чинників організаційно-економічного спрямування, від яких залежить прискорення модернізації промислових підприємств і підвищення ефективності їх діяльності в жорстких умовах конкуренції.

Ключові слова: модернізація, пріоритет, підприємство, ресурси, конкуренція, ринок, механізми, ефективність.

BASIC ACCELERATION FACTORS OF MODERNIZATION INDUSTRIAL ENTERPRISES

© Petrovych Y.M., 2012

Was made an attempt to select and find out the rich in content filling, and also show influence importance of basic of organizationally economic factors, which are providing the acceleration of industrial enterprises modernization and efficiency increase of their activity in high competitive condition.

Key words: modernization, priority, enterprise, resources, competition, market, mechanisms, efficiency.

Постановка проблеми

Прискорення модернізації промислових підприємства гальмується відсутністю державної програми, яка повинна бути побудована на принципах стратегічного і проектного управління та методичного забезпечення її практичної реалізації щодо зміни техніко-технологічної бази. Тобто має бути усунена неузгодженість між концептуальними намірами проведення модернізації і практичними діями менеджерів щодо ресурсного забезпечення реалізації конкретних проектів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Проблеми модернізації української економіки, її секторів і окремих підприємств охоплюють широке коло системних заходів. Нині вони в центрі уваги керівництва української держави, науковців та керівників підприємств і організацій. Так, з'явилися відповідні державні нормативні акти, в яких сформульовано цілі й завдання модернізації економіки України. В низці наукових робіт відображено проблемні питання, які стосуються впливу глобальних чинників на проведення структурної модернізації економіки України [1], принципи державної політики в сфері модернізації економіки країни [2], вплив процесів модернізації на структуру зайнятості населення [3], напрями структурної модернізації промисловості [4]; важливість модернізації як необхідної передумови економічної відбудови національної соціально-економічної системи [5]; зростання конкурентоспроможності підприємства як

складової модернізації економічного розвитку [6]; актуальність економічної модернізації на підприємствах харчової промисловості як передумови їх ефективного розвитку [7], дослідження складових теоретико-методологічної бази інноваційно-технологічної модернізації [8] тощо.

Постановка цілей

Прискорення модернізації промислових підприємств зумовлює необхідність з'ясування основних чинників, які впливають на цей процес, та їх змістового наповнення. Серед них визначальну роль слід відвести визначенню основної мети і пріоритетів у здійсненні модернізації, її ресурсному забезпеченню та удосконаленню процесів модернізації.

Виклад основного матеріалу

Масштабна модернізація економіки України зумовлена її нездатністю адекватно реагувати на зовнішні та внутрішні чинники і загрози. Це насамперед проявляється у низькому рівні її конкурентоспроможності. Незважаючи на певне докризове зростання, економіка України не позбулася певних глобальних деформацій і значно відстає у своєму розвитку від економік не тільки розвинених країн світу, а й від економік пострадянських країн за сукупною продуктивністю основних чинників виробництва та рівнем добробуту населення. Переважна більшість українських підприємств використовують застарілі технології, є енергоємними, у них недостатньо розвинена продуктова та ринкова диверсифікація виробництва, що у підсумку зумовлює їх низьку адаптивність до негативних зовнішніх впливів і призводить до різкого падіння виробництва та неефективного їх функціонування в жорстких умовах конкуренції. Отже, для того, щоб позбутися впливу низки негативних чинників, які гальмують динамічний розвиток економіки України, її секторів та їх окремих підприємств, необхідно розробити і реалізувати комплекс системних заходів, організаційно-технічного й економічного спрямування, матеріалізованих у конкретних проектах модернізації на всіх рівнях ієрархії господарської діяльності: галузь, регіони, підприємство, що стане важливим організаційним підґрунтям їх ресурсного забезпечення і своєчасного виконання з метою досягнення поставлених цілей у виконанні економічних і соціальних завдань.

Одночасну масштабну модернізацію підприємств в усіх секторах національного господарства практично здійснити неможливо. Це пояснюється низкою причин організаційно-економічного спрямування, насамперед тим, що для реалізації проектів модернізації необхідне належне ресурсне забезпечення. Багатьом підприємствам потрібно залучити великі обсяги інвестиційних ресурсів, що з низки причин для них проблематично, без огляду на відповідні джерела їх одержання.

Обмеження ресурсів, особливо інвестиційних, які можна залучити для модернізації промислових підприємств, зумовлює необхідність визначення пріоритетів її проведення. Зазначимо, що пріоритетність не є якоюсь формальністю, а важливим організаційним підґрунтям, яке зумовлює першочерговість модернізації підприємств з огляду на важливість і значущість діяльності їх колективів у вирішенні соціально-економічних завдань, наприклад, належному забезпеченні внутрішнього українського ринку імпортозаміщеною продукцією, яка не поступається за якістю закордонним аналогам. Крім цього, сферою пріоритетів у проведенні модернізації можуть бути ті сектори економіки і їх підприємства, які здатні в оптимальні терміни оновити і наростити свій виробничий потенціал і забезпечити виготовлення продукції високої якості, яка відповідає міжнародним стандартам і є конкурентоспроможною на внутрішньому і зовнішньому ринках. Тому визначення таких секторів (галузей) і підприємств слід розглядати як один із найважливіших чинників управління процесами модернізації на державному рівні: їх статус треба закріпити відповідними нормативними державними актами. Це означатиме, що такі галузі та їх підприємства орієнтовані на стабільний розвиток і ефективне функціонування у жорстких умовах конкуренції.

З іншого боку, розвиток галузей та їх підприємств шляхом модернізації означатиме, що про них у певний спосіб піклується держава. Це значно підвищить їх інвестиційну привабливість для внутрішніх і зовнішніх інвесторів.

Серед важливих чинників, що сприятимуть прискоренню модернізації пріоритетних підприємств, чільне місце повинно бути відведено державних преференціям, серед яких – зниження ставок оподаткування на період організування та освоєння ними нової продукції, надання пільгових

кредитів на придбання новітніх технологій, які спрямовуються на розвиток виробничих потужностей, орієнтованих на виготовлення конкурентоспроможної продукції з інноваційним наповненням, створення сприятливих умов для них на митному кордоні, якщо вони мають договірні зв'язки із закордонними фірмами на поставку устаткування для переоснащення виробництва та комплектуючих виробів для виготовлення нових видів продукції.

Прискорення модернізації підприємств, які визначені пріоритетними, зумовлює необхідність удосконалення амортизаційної політики, тобто спрямованої на використання частини амортизаційних коштів на проведення модернізації.

У системі заходів, націлених на інвестиційне забезпечення модернізації підприємств, вирішальне місце має відводитись вітчизняному інвестору – підприємствам, банківським установам.

Центральне місце в інвестуванні модернізації має належати вітчизняному машинобудуванню, яке покликане в цій ситуації вирішувати двоєдине завдання: оновлення техніко-технологічної бази – основи застосування новітніх технологій для організування виготовлення продукції з інноваційним наповненням, конкурентоспроможної на внутрішньому і зовнішньому ринках та призначеної для переоснащення підприємств інших секторів економіки, зокрема легкої, харчової, деревообробної і паперової промисловості та інших галузей.

Машинобудування України було і залишається провідною галуззю національного господарства, володіє значним виробничим і науковим потенціалом. В його структурі функціонує понад 2800 промислових підприємств і 230 організацій, які зайняті виконанням наукових досліджень та науково-дослідних і конструкторських розробок. У галузі загалом працює понад 1 млн. осіб. Ці дані свідчать, що Україна володіє потужним потенціалом для подальшого прискореного розвитку власного машинобудування як важливої передумови і матеріальної основи для здійснення високотехнологічної модернізації економіки.

Зазначимо, що насамперед великий обсяг робіт необхідно здійснити для прискорення модернізації матеріально-технічної бази підприємств машинобудування, оскільки основні фонди цих підприємств зносились майже на 70 %. Практично переважна більшість з них позбавлена можливості в таких умовах здійснювати організування виробництва високоякісної продукції за оптимальних витрат ресурсів. В окремих галузях, наприклад, на підприємствах сільськогосподарського машинобудування, знос основних фондів досягає 80 %, а технологічного устаткування понад 90 %. Ці дані свідчать про необхідність відродження галузі сільськогосподарського машинобудування за допомогою модернізації його техніко-технологічної бази, основи виготовлення продукції за новітніми технологіями для потреб сільського господарства. Про актуальність вирішення цього завдання свідчить такий факт: в Україні майже 80 % сільськогосподарської техніки потребує заміни через зношеність. Через катастрофічний стан сільськогосподарської техніки втрати урожаю оцінюються в межах 8–12 млрд. грн. В контексті наведених даних зазначимо, що модернізація підприємств сільгоспмашинобудування повинна супроводжуватись підтримкою держави, виданням відповідних актів, якими встановлено певні преференції, зокрема звільнення їх від ПДВ та ввізного мита імпорту технологій та обладнання.

Пріоритетний розвиток галузі сільськогосподарського машинобудування України зумовлений тим, що тільки в результаті докорінного переоснащення виробничих процесів у сільському господарстві можна добитися не тільки вагомих позитивних змін в економіці сільського господарства, а й суттєвих змін в житті селян і всього українського народу.

Разом з тим, це дасть змогу значно наростити експортний потенціал вітчизняного АПК, закріпити його позиції як одного із провідних гравців на міжнародному ринку продовольства. Отже, для вирішення таких важливих завдань галузі сільгоспмашинобудування потрібно докорінно модернізувати власні потужності на засадах новітніх технологій і забезпечити сільське господарство і увесь агрокомплекс не просто сучасною технікою, а й досконалою системою машин для рослинництва, вирощування овочів, зберігання і транспортування сільськогосподарської продукції.

Зазначимо, що прискорений розвиток машинобудування не тільки дасть змогу пришвидшити модернізацію всіх секторів економіки, а й стане важливим чинником стабільності розвитку економіки України на інноваційних засадах та підвищення її конкурентоспроможності.

Модернізація промислових підприємств повинна не тільки сприяти розвитку їх активів, а й відчутно позначатися на поліпшенні безпеки праці, захисті навколишнього середовища та розвитку і креативному зростанні персоналу.

Для проведення процесів модернізації промислових підприємств необхідно забезпечити їх фахівцями високого рівня кваліфікації, серед яких чільне місце належить насамперед управлінцям і кваліфікованим робітникам.

Нерідко модернізація підприємств істотно позначається на формуванні структури їх персоналу. Перевагу слід надавати залученню до роботи таких категорій працівників, які здатні вирішувати системно складні завдання підвищення техніко-організаційного рівня виробництва на засадах новітніх технологій, організувати виробництво продукції високої якості, конкурентоспроможної на внутрішньому і зовнішньому ринках

Для розроблення і реалізації проектів модернізації підприємств необхідно залучити, поряд з досвідченими працівниками, молодих спеціалістів, які завершили навчання у ВНЗ і мають достатні знання, щоб вирішувати конкретні проектні завдання, пов'язані з підвищенням техніко-технологічного рівня підприємств та їх підрозділів.

Поряд з поліпшенням кадрового забезпечення підприємств, які здійснюють модернізацію, надзвичайно важливим є застосування сучасних, досконалих механізмів мотивації праці, матеріального і морального її стимулювання з урахуванням фахового рівня працівників та їхнього внеску у досягнення конкретних результатів у ході реалізації проектів модернізації на підприємствах.

Важливе значення для прискорення модернізації промислових підприємств має здійснення заходів, спрямованих на концентрацію інвестиційних ресурсів та раціональне їх використання в процесі реалізації відповідних програм і проектів. Це зумовлює необхідність застосування відповідного механізму їх використання. Основою такого механізму повинен бути програмно-цільовий метод. Застосування цього методу в процесі управління програмами і проектами модернізації стане важливим інструментом успішного їх виконання, насамперед завдяки збалансованому формуванню ресурсів і ефективному їх використанню, дотриманню чітко встановлених термінів, виконанню заходів, передбачених у програмах і проектах відповідних підрозділів і функціональних служб; встановлення персональної відповідальності конкретних виконавців за виконання окремих розділів (етапів) програми чи проекту.

Разом з тим, застосування програмно-цільового методу дасть змогу узгодити в просторі й у часі виконання функцій відповідних служб підприємств, пов'язаних безпосередньо й опосередковано з проведенням модернізації підприємства, сприятиме досягненню поставленої перед ним мети шляхом використання сучасного механізму управління.

Висновки

Модернізацію слід розглядати як економічну категорію, яка відображає новий тип виробничих відносин, які повинні сприяти прискоренню відтворювальних процесів на підприємствах, насамперед в їх матеріально-технічній базі виробництва на засадах новітніх технологій. Це стане важливим підґрунтям для виготовлення продукції з інноваційним наповненням, конкурентоспроможної на внутрішньому і зовнішньому ринках, підвищення ефективності виробництва на підприємствах та їх виробничих підрозділах, дасть змогу вирішити низку актуальних проблемних питань соціального спрямування у виробничих колективах.

Перспективи подальших досліджень

Серед актуальних питань з цієї проблематики – необхідність розроблення ґрунтовної концепції модернізації в промисловості, методичних рекомендацій щодо залучення та ефективного використання ресурсів, які спрямовують на проведення модернізації.

1. Білорус О. Політична економія глобалізму і проблеми структурної модернізації національної економіки. Дослідження міжнародної економіки / Збірник наукових праць. Вип. 2. – 672 с. – К.: 2004. – С.3–26. 2. Бужимська К.О. Принципи державної політики в сфері модернізації економіки // Вісник Житомирського державного технічного університету “Економічні науки”. –

№ 94 (5). – Житомир, 2010. – С.220–223. 3. Бандур С.І. Модернізація економіки як чинник трансформації структури зайнятості населення / Ринок праці та зайнятість населення. – К., № 2, 2011. – С.3–6. 4. Луків О.М. Структурна модернізація промисловості: пріоритети та напрями реалізації / Управління розвитком: збірник наукових робіт № 4 Харківського національного економічного університету – Харків: ХНЕУ, 2011. – С.162–164. 5. Качала Т.М. Модернізація як необхідна умова економічної відбудови національної соціально-економічної системи / Вісник Волинського інституту економіки та менеджменту. – № 2 – Луцьк, 2011. – С.4–13. 6. Софієнко А.В. Конкурентоспроможність підприємства як складова модернізації економічного розвитку / Економічні інновації. – Вип. № 45. Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України. Одеса, 2011. – С.226–231. 7. Валінкевич Н.В. Упровадження економічної модернізації на підприємствах харчової промисловості як передумова їх ефективного розвитку / Економічний вісник Донбасу (Науковий журнал). – №1 (23) – Донецьк, 2011. – С.144–147. 8. Бужимська К.О. Деякі складові теоретико-методологічної бази інноваційно-технологічної модернізації / Вісник Житомирського державного технологічного університету. – Житомир, 2011. – С.113–119.

УДК 336.228.32

І.В. Алексєєв, Р.Й. Желізняк

Національний університет “Львівська політехніка”,
кафедра фінансів

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ПОДАТКОВОГО СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

© Алексєєв І.В., Желізняк Р.Й., 2012

Розглянуто організацію податкового стимулювання інноваційної діяльності в країнах Європи, детально проаналізовано податкові преференції Франції та Великобританії. Описано механізми надання податкових пільг та сильні й слабкі сторони податкових стимулів НДДКР кожної з країн.

Ключові слова: податкове стимулювання, інноваційна діяльність, європейський досвід, податки, НДДКР.

EUROPEAN EXPERIENCE TAX STIMULATION OF INNOVATION ACTIVITY

© Alekseyev I.V., Zheliznyak R.Y., 2012

The article deals with organization of the tax incentives of innovation in Europe, namely in detail considered tax preferences of France and the UK. Presented by mechanisms that provide tax benefits and strengths and weaknesses of R & D tax incentives of each country.

Key words: tax incentives, innovation, the European experience, taxes, R & D

Постановка проблеми

Українська економіка перебуває на етапі, коли неможливо продовжувати виробляти продукцію, яка розроблена ще в соціалістичній Україні та морально застаріла. Для ефективного функціонування підприємств та економіки загалом необхідні інновації. Стимулювання інноваційної діяльності через податки потребує активних дій держави. Проте створення сприятливих умов для інноваційної діяльності через податкову систему потребує виваженого підходу, оскільки